משניות מבוארות

מסכת פסחים פרק י

ט' כסלו

ושלו יצא לבית השריפה. שמא שלהם נשתרו ראשון, ושלו אין לו מנין. **מלעשות פסח שני.** דממנה נקשף שחטו עליו, ואכילה לא מעכבא. **אמר להן** שחטו עליו אם אחרתי, **ואמרו** לו שישחטו עליהן אם יסמא. **אוכלין כלם** מזה שנשחטו **מן הראשון. ואם אין יודע איזה מהן נשחט ראשון,**

שיניהן יצאין לבית השריפה. דזה שנשחט השני אין לו מנין. **לא אמר** להן כלום, **ולא אמרו** לו כלום, אינו **אחראין זה לזה,** ואין משגיחין זה על זה, שכל אחד אוכל משלו, אף על פי שבלבם היה בשעה שהלך לבקש שישחטו אחד על חבירו, דדברים שבלב הם, תוי"ט: **י) שתי חבורות** שנתערבו פסחיהן לפני שחיטה, והרי פסח נאכל רק למניין. אין יכולין ליקח פסח אחד ולומר שאם זה לא שלהם הם נמשכים מן הראשון ונמנין עמו השני, דאסור להשאיר פסח בלא בעלים, וכיצד יעשו **אלו משכין להן** פסח **אחד, ואלו משכין להן** פסח **אחד, אחד מאלו** בני חבורה ראשונה **בא לו אצל אלו** מחבורה השניה, **ואחד מאלו** חבורה השניה **בא לו אצל אלו** מחבורה הראשונה, **וכך הם אומרים, אם שלנו הוא הפסח הזה** שבא מחבורה שניה **משוכת משלך** דך משלך, **ונמנית עם שלנו.** **ואם שלך הוא הפסח הזה,** שקחתנו **זיך** של זה האחד שבא מחבורה שניה **משוכת משלנו, ונמנינו עמו** של **אחד** מן הראשון **בא לו** עם הפסח דיכולין לתמשך מפסח לפסח מחיים אם אחד נשאר מבינו, וגם בני חבורה שניה אומרים לזה שנמשך אתם מחבורה ראשונה כך, **וכן חמש חבורות** של **חמשה** בני אדם, **או ושל עשרה עשרה** בני אדם **שנתערבו פסחיהם, משכין להן אחד מכל חבורה וחבורה.** **וכן הם אומרים** חבורות החדשים לכל אחד משמשך, **אם שלך** הוא הפסח יזיינו ואחר כך הוא ושאר האנשים אומרים כן לזה שנמשך מחבורה ג' וד' וה', ואם אין די במנינו לכל הפסחים אחד מכל חבורה צריך להמנות עוד אחד מן השוק (וכמבואר במ"א כו): **יא) שנים שנתערבו פסחיהם** מחיים, והן יחידיין כגון ראובן ושמעון, **זה** ראובן **משוך לו פסח אחד, וזה** שמעון **משוך לו פסח אחד, זה** ראובן **ממנה עמו אחד מן השוק לו, וזה** שמעון **ממנה עמו אחד מן השוק** יהודה, **וכן הם אומרים** ראובן ליהודה **אם שלי הוא** ישאר פסח בלא בעלים, **זה** ראובן **בא לו אצל זה** יהודה להמנות עמו הפסח, **זה** שמעון **בא לו אצל זה** לוי, **וכך הם אומרים** ראובן ליהודה **אם שלי הוא פסח זה** לא בירתיי יפה יזה שלי, **ונמצא** שהמנה אותך שמעון על זה **זיך משוכת משלך** שנמצא אצלי, **ונמנית עם** שלי **ונמצא** אותו **פסח זה** שלי, **ונמנינו** אם לא יהודה, וכן שמעון אומר לוי, ואוכל עם לוי:

פרק י מצה מצוחה לאכול בתאבין משום הידור מצוה **א) ערבי פסחים** חצי שעה **סמוך למנחה** קטנה. דהיינו מתחלת שעה עשירית עד היום דהיינו מרבע היום סמוך לערב. **לא יאכל אדם** מצה עשירה שיגלשה במי פירות, וכן לא ימלא כריסו משאר מאכלים, (אבל חמץ אסור משעה רביעית

ט' כסלו

מאכלת אלא צלי (ובזמן הזה במקום שאלה זו שואלין שבכל הלילות אוכלין בין יושבין ובין מסבין הלילה הזה כלנו מסבין) **ד) שבכל הלילות** אין אנו **מטבילין (אפלו) פעם אחת,** אם אין אנו רוצים, **הלילה הזה מטבילין שתי אפיקומן)** הזיך שמטבילין קודם הסעודה במי מלח והמרור בחרוסת **ולפי דעתו**

שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. ולפי דעתו של בן, **אבין מלמדו.** מתחיל **בגנות** הפקרשה, **ומסיים בשבח.** שקרבנו לעבודתו זרה, **ומסיים בשבח.** מעמדנו **ודוש** ומפקדו (דברים ט. ה) **מארמי אובד אבי, עד שיגמור כל** הפקרשה כלה: **ה) רבן גמליאל היה אומר,** כל **שלא אמר פירוש שלשה דברים אלו המובאים** במשנה **בפסח** לא יצא **ידי חובתו** כראוי, **ואלו הן,** טעם לפה בא קרבן **פסח,** טעם **מצה.** וטעם **ומרור. פסח** לפה **אוכלים, על שם שפסח המקום** דילא **וחמל על בתי אבותינו במצרים. שנאמר** (שמות יב. יא) **והנדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור** זה **עשה** ה' לי **בצאתי ממצרים.** מדאמור לי, **ואומר לפיכך אנחנו חיבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה, ונאמר לפניו בשירה חדשה.** דהיינו הלל. **ו) עד שבא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא,** דהיינו **בית שמאי אומרים, עד אם הבנים שמחה,** מפני הטוקות **שלא ישנו. ובית הלל אומרים, עד שהמלך למעינו מעין הבאים לקראתינו לשלום. שמחים בבנין עירך ושישים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו' עד ברוך אתה' א' גאל ישראל: ז) מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו,** ברכת המזון. כוס **רביעי, גומר עליו את** חלק **ההלל** לגמר הסעודה, **ואומר עליו ברכת השיר** שנאמר כל חי שאומרים אותו אחר פסוקי דזמרה, וי"א שהלל שבסוף ההלל שמסיים מלך מהולל בתשבחות, **בין כוסות הללו בין שני שלישי, אם רוצה לשתות ישתה,** בין כוס **שלישי לרביעי לא ישתה, שלא** ישתכר ויזמנו מלעשות הסדר, **שלא** יגמור ההלל: **ח) אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן,** דהיינו אין גומרין הסעודה עם

בין, ומצה אסור לאכול בערב פסח כל היום) **עד שתחשך** השמש, דאז זמן אכילת מצה. דתניא (שמות יב, ח) "ואכלו את הבשר בלילה" ומצה ומרור השוו לפסח, דכתיב (במדבר ט, יא) "על מצות ומרורים יאכלוה". **ואפילו עני שבישראל** שאין דרכו לתהב ואין לו קרים וכיסותות יקבל דבר אחר, אז על חבירו. ותוס' פי' דקאי אלעיל אפי' עני שבישראל שלא אכל כמה ימים, לא יאכל עד שתחשך. **לא יאכל כלום, ולא יפחתו** לו לעני **מד' כוסות. ולא יפחתו** לו לעני בגבאי צדקה **מארבע כוסות של יין,** כנגד ד' לשונות גאלה (שמות ו, ו-ז.) "והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי" **ואפילו** הוא עני שאין לו כלום שהוא מתפרנס **מן התמחוי.** ובעל אוכל שהיו נוהגין לקבץ מאנשי העיר, דהיינו עני שבעניים: **ב) מזגו לו** עוד ד' כוסות **מן המדוכה** ולא מן הכלי, ולכן נקרא מזגה) **כוס ראשון** מד' כוסות, **בית שמאי אומרים, מברך על היום** דהיינו קידוש, **ואחר כך מברך על היין,** בורא פרי הגפן, שקידוש היום משתתפות, ואחר כך בא היין, וכיון שקדם קודם לברכה. **ובית הלל אומרים, מברך על היין** מתחילה, וכן אם מקדש על פת, דהם גורמים שיאמר קידוש היום, דאם אין לו יין או פת אינו מקדש, **ואחר כך מברך על היום:** (ג) **הביאו לפניו** דגרים הבאים לתוך הסעודה, **ומרור** שקידוש היום, דאם אין לו יין או פת אינו מקדש, **ואחר כך מברך על היין:** (ד) **הביאו לפניו** שקידוש המקדש, ואחר כך מברך לבניו, **ומרור** לטיט, **ואף על פי** שקידוש מצוה, אין מברכין עליו שהוא טפל למרור. **ובמקדש** בזמנו שבית המקדש היה קיים, **היו מביאים לפניו גופו** של קרבן **פסח,** כלומר שלא יאכל (עם מצה ומרור): **ד) מזגו לו כוס שני לפני אכילה,** דכתיב (שמות יג, יד.) "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר" ויש מדרשים דון **ואם אין דעת בנו מעצמו לשאול, אביו מודיעו לשאול,** ומה שואל **מה נשתנה הלילה הזה** שלי **פסח מכל הלילות** אם **הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כלו מצה. ב) שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות,** ואינו מוכרח לאכול מרור, **הלילה הזה מרור. ג) שבכל הלילות אנו אוכלין בשר,** בין צלי בין **שלוק,** דהיינו מבושל הרבה. **ומבושל,** **הלילה הזה כלו צלי,** דהבפסח נאכל צלי, וכן הלגיבה אליבא דבן תימא אינה

מסכת פסחים פרק י

ט' כסלו

שאר מיני מתיקה, שרגילין לאכול אחר הסעודה "אפיקו"מן" הוצאיו מיני מתיקה כדי שישאר טעם פסח בפיו. ובזמן הזה אין אוכלים אחר המצה שום מאכל, שישאר טעם מצה בפיו (ולכן נקרא הכזית שאוכלין באחרונה (והרע"ב מביא עוד ד' פירושים וכתב על פי' שהאבוי "כזכו עיקר" שיהיו **מוכן מקצתן** של בני המבורה אחר שהתחילו לאכול קרבן פסח, **יאכלו,** אותן שישיבו מתרין לאכול לכשיקיצו, **ישנו** כלן ונזכר שהיחוו דעתן מאכילה, **לא יאכלו** שוב מהפסח, שנראה שאוכלין בשתי חבורות, **רבי יוסי אומר, מנמנמנו** מקצתן שלא נתקיצו בשינה שלא **נרדמו** בשינה חזקה לא יאכלו, אותן שנרדמו, ואפלו הכי המקצת המבחרנים, **ונכנסו** בין שינה לנמנום, דבנמנום לשאולאין אותו שום דבר ואינו מוכן: **ט) הפסח אחר חצות** הרי הוא דאכילת פסח אכיכיא לה להאי תנא דאכילת פסח הוי עד חצות כדבי אליעזר בן עזריה, **ישנו** כלן ישנו הכל, **דילוף מדכתיב** (שם שם יב. ח) "ואכלו את הבשר בלילה הזה" וכתיב (שמות יב. יב.) "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה" מה התם חצות, אף כאן חצות, והוא **מטפא את הידים** בנגיעת חכמים כדי שלא יתעצלו באכילתו. **הפגול** שנעשה בעת שחיטת קרבן שעוחטו על מנת לאוכלו חוץ לזמנו, או חוץ למקומו, או לגשתו אחת מעבודותיו חוץ לזמנו. **הנותר** של קרבנות שעבר זמנן הקבוע להן מן התורה, **מטמאין את הידים,** שלא יביאם לידי פסול, או משום חשדי כהונה שלא יפגלו במזיד, לאדם שיוזנים אותו. יש קרבנות שזורק דמן על המזבח שתי מתנות על שתי קרנות המזבח, כדי שיהא על ארבע הצדדים, ויש שפוזר הדם על היסוד. הפסח בשפיכה, והחגיגה בזריקה, **ברך ברכת הפסח אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הזבח, לא פטר את שלו בברכת הפסח. פטר את שלו בברכת** הפסח אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח. **פטר את שלו בברכת** הפסח אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הזבח, **דברי רבי שמעון. רבי עקיבא אומר,** לא **פטר** הפסח **את שלו** פסח, **פוטרת** זו **שלו** זבח, **ולא** זו **פוטרת** זו **שלו** פסח, הפסח בשפיכה ליסוד, והזבח בזריקה, ואין הזבח כשר בשפיכה לדברי רבי עקיבא:

פרק א פירוש משניות שקלים בנוי גם על פי ריבב"ן כתב הרמב"ן בפרוש הבקרשון המחמש משה עבד ה' (ל. ב) שמדברים בה תשא (ל. ד) ומדוע שלש מחצית השקל אחת בשנה לקרבנות, וכן נראה מדכתיב (דברי הימים ב' כ"ד. ו') מדוע לא דרשתן על הלוים לקבוא מיהודה וירושלים את משאת משה עבד ה' והקהל לישראל לאהל העדות, הרי שהיתה מצוה לדורות אחת לשנה שלא מנו אז את ישראל. וכן כתיב (נחמיה י. לג) והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישית מחצית השקל בשנה לעבודת בית אלקינו (שם. לד). **לתת** המעבדת ומנחת התמיד ולעולת התמיד השבתות החדשים למועדים ולקדשים לכפר על ישראל וכל מלאכת בית אלקינו. ואמר שלישית השקל, כי בימי עזרא הוסיפו על השקל שיהא שלשים גרה ומצאא שעור גרה שהיא בימי משה מחצית השקל בימי עזרא היא שלישית השקל,